

Spiklenci na třeboňském zámku

Šestnácté století končilo v zemích habsburské monarchie ve znamení tvrdého rekatolizačního nástupu. Snahy o posílení moci panovníka a jeho stoupců na úkor převážně nekatolických stavů se odrazily také v radikální proměně české vlády. Tento zvrat připravila skupina rozhodných katolických šlechticů za podpory papežského nuncia Filipa Spinelliho a španělského vyslance Guilléna de San Clemente. Po několikaletém ústupu se znovu dostali do popředí Lobkovicové a ve vládě jmenované 24. srpna 1599 zaujali klíčová místa. Hodnost nejvyššího purkrabího zůstala sice po smrti Adama II. z Hradce i nadále neobsazena, zato nejvyšším hofmistrem se stal Kryštof Popel a kancléřem Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic. Také nejvyšší komorník Václav Berka z Dubé, bratr pražského arcibiskupa Zbyňka Berky, a zemský sudí Adam ze Šternberka byli spřízněni s lobkovickým rodem. Pouze neoblomná zášť Rudolfa II., jež vůči uvězněnému Jiřímu přetrvávala až do jeho smrti, zůstávala vadou na kráse lobkovického triumfu.¹

Z rozhodující pětice nejvyšších úředníků zaujímali smířlivější stanovisko k nekatolické šlechtě pouze Adam ze Šternberka a nově jmenovaný sudí dvorský Volf Novohradský z Kolovrat, kteří se vytrvale ucházeli o přízeň rožmberského vladaře. Oba však stáli teprve na prahu své úřednické kariéry a nemohli vyvážit prudký nápor katolických radikálů. Zvláště nápadný byl tento nástup ve dvorské kanceláři, až do té doby ovládané Kryštofem Želinským ze Sebuzína. Evangelický místokancléř se po nastolení nového režimu okamžitě vzdal hodnosti a na jeho místo nastoupil Jindřich Domináček z Pisnice, někdejší kancléř Viléma z Rožmberka. Nejdůležitější výkonný úřad celé České koruny se tak od roku 1599 stal hlavním ohniskem rekatolizační politiky. Za vedení nesmlouvavého

a navíc velmi výkonného byrokrata Zdeňka z Lobkovic vycházely odtud provokace a hrozby na adresu nekatolíků, násilné zásahy proti evangelickému tisku a nakonec také ostrý zákrok proti Jednotě bratrské.²

Petr Vok stál před obtížným rozhodnutím, jak se má v nových poměrech zachovat. Nikdo mu nemohl zabránit v přechodu k pasivní rezistenci, neboť choroby a dosažený věk šedesáti let byly dostatečným důvodem, aby se přestal účastnit sněmovního a soudního jednání. Nebo se mohl veškerou vahou rožmberského vladařství zasazovat za zmírnění rekatolizačního tlaku. Tento úkol vyvstal zvláště naléhavě po vyhlášení protibratrského mandátu 2. září 1602.³ Na rozdíl od předchozích nepřímých a polovičitých zákroků byli tentokráte stoupcí Jednoty bratrské výslovně ztotožněni s kaceřovými „*pikarty*“ a jednoznačně postaveni mimo zákon. Zákaz schůzek, bohoslužeb, kázání a zpěvu, stejně jako přísné nařízení uzavřít sbory a přihlásit se ke katolické nebo starokališnické církvi se vztahovaly na všechny české bratry bez ohledu na jejich společenské postavení. Také Petra Voka se týkala hrozba, že k němu panovník a dvorská kancelář zaujmou stanovisko „*jakožto k přestupníku řádu dobrého, rušiteli práva a neposlušníku rozkazův ... císařských a královských, ano jako k nepříteli obecného zemského dobrého*“.⁴

Naráz potlačit veškerou bratrskou šlechtu, to bylo i pro novou vládu příliš velké sousto. Mohla však pod záminkou ochrany právního řádu zasáhnout proti jednotlivým pánům a rytířům a pohnat je před soud. Petr Vok toto nebezpečí nepodceňoval. Ze zpráv svých agentů znal nevybíravé metody habsburské rekatolizace ve Štýrsku a zanedlouho se dověděl také o řádění císařských generálů v Uhrách.⁵ Nerozhodl se ani pro zjevný, ani pro skrytý odpor, nýbrž pro ústup. Udržoval sice i nadále styky s bratrskou šlechtou, ale propustil ze svého dvora bratrské kazatele, a dokonce se sám rozhodl prověřit pravověrnost kněží, jež z celého dominia povolával k povinnému kázání na třeboňském zámku. Mnozí kněží se vykrucovali, a nebylo divu, neboť příval rekatolizace zastránil nejen drobný farský klérus, ale i většinu vrchností. Ani poslední Rožmberk nebyl výjimkou.⁶

Vladař se zjevně obával, že jakékoli opoziční vystoupení by v této vážné chvíli mohlo zmařit jeho dosavadní dílo. V letech 1599–1602 teprve dovršoval finanční ozdravění svého dominia, teprve jednal o převodu Českého Krumlova do vlastnictví Rudolfa II. a zajišťoval dědictví pro Jana Zrinského. Nepřízeň nejvyššího kancléře mohla jeho úsilí hodně ztížit nebo dokonce podvrátit. Petr Vok proto vycházel nové vládě vstříc snad ještě větší měrou, než sama očekávala. Nejenže často jezdil do Prahy



Rudolf II., římský císař, český a uherský král. Dřevořez ve spisku Šimona Lomnického z Budče *O Jeho Milosti Císařské pohřební píseň* (Praha 1612).

a zasedal na sněmu i v zemském soudu, ale také převzal úlohu prostředníka mezi panovníkem a znepokojenými stavy. Zatímco až do roku 1599 se spolu s ostatními členy panského stavu přímo účastnil sněmovního jednání, v letech 1600–1603 předstupoval před shromážděné stavy výlučně v postavení královského komisaře, předkládal sněmovníkům finanční a vojenské požadavky Rudolfa II. a přijímal od nich závěrečné usnesení. Rozporuplná vnitřní situace tehdejšího Českého království se odrážela v paradoxním složení panovnické komise. V hodnosti komisařů

tu totiž vedle sebe působili nejmocnější – byť dobrovolně ztlumený – přívrženec nelegální Jednoty bratrské a hlava radikálních katolíků Zdeněk z Lobkovic.⁷

Toto podivné spojenectví bylo po nástupu nové vlády natolik překvapivé, že již u současných pozorovatelů vyvolávalo fantastické dohady o Rožmberkových záměrech. Zasluhou Filipa Spinelliho znovu ožila pověst o snaze Petra Voka dosáhnout nejvyššího purkrabství a zajistit nekatolíkům vládu v zemi. Nunciovu představivost povzbuzoval svým unáhleným jednáním sám Rudolf II. ve chvílích, kdy propukaly záchvaty jeho duševní choroby. Koncem září roku 1600 v návalu nepřičetnosti vyhnal ode dvora své dlouholeté rádce a osvědčené zastávce římské církve Wolfganga Rumpfa a Pavla Sixta Trautsona a na jejich místo dosadil moravského pána Karla z Lichtenštejna, který teprve nedávno přestoupil od Jednoty bratrské ke katolictví.⁸ Leč od této trojice říšských hodnostářů se čeští nejvyšší úředníci podstatně lišili svým postavením. Pokud se totiž nedopustili prokazatelného zločinu, nemohl je panovník odvolat. Nyní se pevně drželi v sedle a dosazení Petra Voka do jejich čela se mohlo odehrát jen v senzacechtivých představách, na hony vzdálených skutečnosti.⁹

O purkrabský úřad se Petr Vok neucházel ani tentokrát. Svým oportunistickým přístupem k zemské vládě sledoval zcela jiné záměry, na prvním místě příznivé rozhodnutí sporu o rožmberské dědictví. Ještě se mu ani nepodařilo plně zabezpečit vlastní právo na ustanovení nástupce, a už proti němu vystoupili noví, nevšedně houževnatí uchazeči o dědictví – páni ze Švamberka. Vedl je ctižádostivý majitel orlického panství Jan Jiří, který se pevně rozhodl spojit majetek obou starobylých rodů v jedné ruce a vstoupit ve šlépějích Rožmberků do čela stavovské obce. Švamberkové uchovávali v rodovém archivu pozapomenutou, ale stále platnou listinu z roku 1484, která teprve teď nabyla opravdové ceny. Potvrzovala totiž dědickou dohodu mezi Rožmberky a Švamberky o vzájemném nástupnictví v případě, že by jeden z rodů vymřel.¹⁰



Supralibros Jana Jiřího ze Švamberka z roku 1612.